

Asia: VN/25975/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Edistääkö hallituksen esitysluonnos nykyistä paremmin potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista?**

Esitys vaikuttaa lupaavalta. Se, miten viittomakielisten kielelliset oikeudet tämän perusteella tosiasiallisesti toteutuvat, paljastuu kuitenkin vasta lain toimeenpanossa.

- 2. Onko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa pääasiassa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämänä? (2 ja 3 §)**

ei kantaa

- 3. Onko potilasasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa erikseen**

- a. valtion mielisairaaloissa**
- b. Puolustusvoimien terveydenhuollossa**
- c. Vankiterveydenhuollossa**
- d. Työterveyslaitoksessa? (4 §)**

ei kantaa

- 4. Ovatko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riittävyttä ja vastuuhenkilön nimeämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia? (2 § 4 momentti, 4 § 4 momentti)**

kyllä

- 5. Turvaako esitys riittävästi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuuden ja puolueettomuuden? (2 § 3 momentti, 4 § 3 momentti, 5 §)**

kyllä

6. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön kelpoisuutta koskeva säännös tarkoituksenmukainen? (6 §)

kyllä

7. Onko esityksessä huomioitu asianmukaisesti asiakkaiden kielelliset oikeudet? (7 §)

Kuurojen Liitto ry kiittää erityisesti siitä, että esityksessä nostetaan esille viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista kautta linjan. Ansiokkaasti nostetaan esille Kelan tulkkauspalvelun toissijainen luonne ja viranomaisen ensisijainen vastuu järjestää tarvittava tulkkaus.

Liitto haluaa kuitenkin ilmaista huolensa siitä, että pykälään 7 jätetty ilmaus tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta mahdollisuuksien mukaan jättää liian suuren harkintavallan sosiaaliasiavastaaville ja potilasasiavastaaville viittomakielisen asiakkaan ja potilaan kielellisten oikeuksien turvaamisessa. Kuurojen Liitto ry on vuosien varrella useaan otteeseen todennut, että lainsäädäntöä tulisi kautta linjan korjata velvoittavammaksi, sillä kyseinen ilmaus asiakas- ja potilaslaeissa on käytännössä tarkoittanut sitä, että sosiaalihuollon asiakas ja sairaanhoidossa oleva potilas ei tosiasiallisesti saa tulkkia.

Oikeusministeriön viittomakielibarometriin (2021) vastanneiden mukaan 87 % viranomaisasioinnista jää vaille viranomaisen järjestämää tulkkia. Viittomakielinen asiakas ja potilas on joutunut tilaamaan tarvitsemansa tulkin näihin toissijaisesta Kelan tulkkauspalvelusta. Kelan tulkkauspalvelun välityskeskus vaatii asiakkaalta selvitystä siitä, miksei viranomaisen hoida lakisäätteistä velvoitettaan. On kohtuutonta, että viittomakielinen asiakas on viranomaisen puolesta selvitysvelvollinen saadakseen lakisäätteen, subjektiivisen oikeuden piiriin kuuluvan palvelunsa.

Ehdotamme siis, että ilmaus ”mahdollisuuksien mukaan” poistetaan pykälästä ja sosiaaliasiavastaavalle sekä potilasasiavastaaville asetetaan vahva velvoite järjestää tulkkaus viittomakielisen asiointeihin.

8. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät määritelty tarkoituksenmukaisesti? (8 §)

Kyllä. Kuurojen Liitto ry ehdottaa, että tilastoinnissa seurattaisiin myös tulkkauspalvelun toteutumista säännönmukaisesti. Näin voidaan varmistua, että kielelliset oikeudet toteutuvat myös käytännössä sekä voidaan kohdistaa tarvittavia kehittämistoimenpiteitä oikeuksien toteutumiseksi hyvinvointialueen tasolla. Ilman nimenomaista kirjattua velvoitetta tällaista seurantaa ei tulla hyvinvointialueilla tekemään.

9. Ovatko rekisterinpitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset asianmukaiset ja tarkoituksenmukaiset? (9 – 12 §)

Kyllä. Erityisen kannattavaksi Kuurojen Liitto ry näkee sen, että asiakkaan ja potilaan tietoihin voidaan lisätä tieto tulkin tarpeesta, jolloin potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava voivat edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia saada tietoa omalla kielellään ja käyttää omaa kieltään viittomakielilain (359/2015) § 3 mukaisesti.

10. Ovatko potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava –nimikkeet sopivat potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten uusiksi nimikkeiksi?

kyllä

11. Vapaamuotoiset huomiot

Kuurojen Liitto ry muistuttaa, että suoraan viittomakielellä tarjottu palvelu on edustamallemme yhteisölle saavutettavin ja toivotuin. Aina tulkin avulla asiointi ei syystä tai toisesta onnistu. Kuurojen Liitto ry:n aluetyöntekijäverkosto on vuosikymmenet kattanut yhteiskunnastamme puuttuvaa viittomakielistä palveluohjausta ja neuvontaa. Tätä osaamista on syytä hyödyntää uusien potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminnan käynnistämisessä ja heidän työnsä tukemisessa.

Rönnerg Marika
Kuurojen Liitto ry